

Centar visokih vojnih škola Ratne mornarice „Maršal Tito“, nosilac odgojno-obrazovnog i znanstveno-Istraživačkog rada u Ratnoj mornarici

UDK 355/359(497.1)

Vojnopomorsko školstvo razvijalo se paralelno sa Ratnom mornaricom. Počelo se od partizanskog školovanja u ratnim uslovima i danas stiglo do savremenog Centra visokih škola Ratne mornarice »Maršal Tito«, koji je nosilac nastavnog i naučnoistraživačkog rada u Ratnoj mornarici.

Danas Centar predstavlja integrisano školovanje mornaričkih kadrova svih smerova i specijalnosti, a i nosilac je naučnoistraživačkog rada u oblasti ratne veštine, koji je preduslov za uspešno realizovanje koncepcije opštenarodne obrane i društvene samozaštite.

Vojnopomorsko školstvo je stvoreno u narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji i razvijalo se paralelno sa jačanjem naših odbrambenih snaga na jadranskom pomorskom vojištu. Prvi kursevi u teškim ratnim danima bili su usklađeni s ratnim potrebama i zadacima koji su stajali pred Mornaricom NOVJ u završnim operacijama za oslobođenje zemlje u kojima je partizanska mornarica dala pun doprinos i pored skromnih snaga, ali je imala ljude čelične volje. U veoma kratkom roku »ratno« školstvo je imalo zadatak da osposobi kadar za najefikasniju upotrebu raspoloživih snaga. Odmah po završetku ratnih dejstava počelo je školovanje ratnog revolucionarnog kadra, a zatim postepeno i školovanje novih kadrova vojno-

stručno osposobljenih i moralno-političkih svjesnih, spremnih da samostalno donose odluke u naj-složenijim situacijama koje bi rat mogao nametnuti.

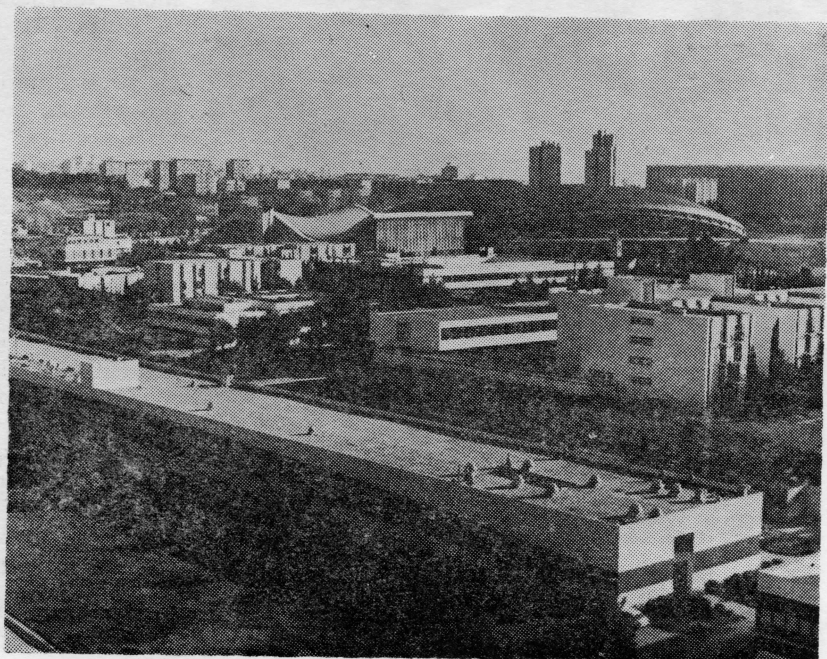
Vojnopomorsko školstvo je u svim periodima svog razvoja uspešno školovalo kadar i izraslo u skladan sistem koji osigurava kvalitetno i savremeno školovanje u skladu sa razvojem Ratne mornarice.

Put od učionice pod maslinama do savremenog školskog centra

»... Tražim od vas da budete čuvari onih slavnih tradicija naše mornarice, naših mornara, koji su skoro goloruki nasrtali na oklopne, čelične lađe, da te tradicije prenosite na buduće generacije, na naraštaje koji dolaze. U našu mornaricu doći će mnogi sinovi naših naroda; prihvatite ih i vaspitavajte na slavnim tradicijama naših mornara, koji su pronijeli slavu širom svijeta...«

T I T O

Ratna mornarica i njeno školstvo stvarani su u neprekidnim borbama na moru i obali — u veoma složenim uslovima i pri potpunoj tehničkoj superiornosti okupatora — nižući pobjedu za pobjedom, sve do oslobođenja naše zemlje.

Zgrada Centra visokih vojnih škola Ratne mornarice »Maršal Tito«

Težnje mnogih generacija naših predaka ostvarila je Mornarica NOVJ pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije na čelu sa Titom.

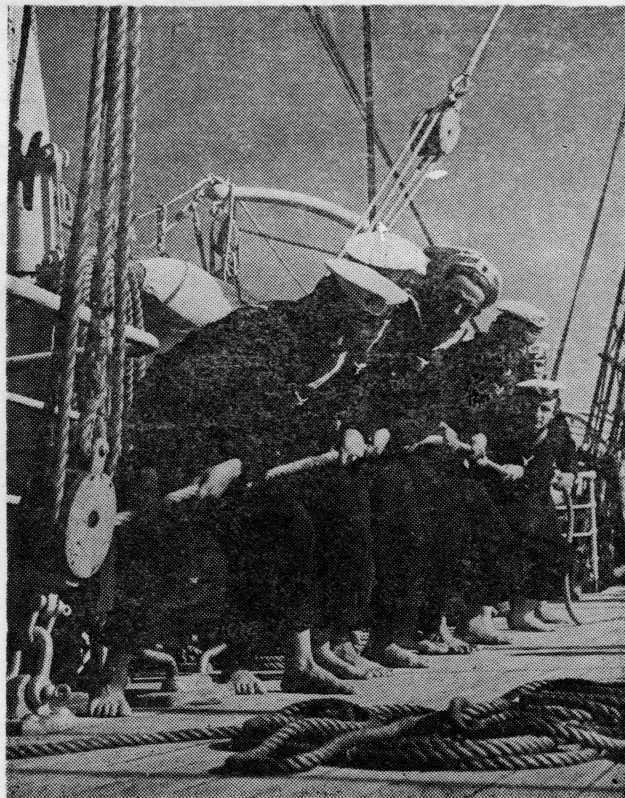
Prošle su 43 godine od kada je na ostrvu Visu, na osnovu Naredbe Štaba Mornarice, 26. maja 1944. godine otvorena i započela rad Uprava škola i kurseva Mornarice NOVJ — »ratni« školski centar¹). Time su postavljeni temelji školovanja mornaričkog kadra.

Potrebe za školovanjem kadrova su naglo narasle pa je trebalo brže, masovnije i organizovanije osposobljavati mornare i starešine za borbeno dejstva na moru, otocima i obali.

I ranije su u Mornarici organizovani pojedinačni kursevi signalista, radio-telegrafista, motorista i drugih brodskih starešina specijalista, koji su održavani na Visu, u Veloj Luci i u bazi u Monopoliju.

S obzirom na ratnu situaciju, svakodnevna dejstva, stalno narastanje mornaričkih snaga i stvarne mogućnosti, školska organizacija se morala prilagođavati. Širenje slobodne teritorije uslovalo je da se Uprava škola i kurseva Mornarice NOVJ 26. septembra 1944. godine preselela u oslobođeni Hvar, 30. novembra u Trogir i, konačno, 3. februara 1945. godine u Divulje, koje su od tada i dugo posle rata bile centar mornaričkog školstva.

Svakako da ovo nije bio jedini način školovanja kadra naših partizanskih jedinica. Ško-

Pored obuke na suvremenim tehničkim sredstvima preduvjet za uspješno obavljanje dužnosti na brodu su mornarske vještine

lovanje je kasnija faza, a prethodila mu je obuka u borbama drvenih brodova sa čeličnim neprijateljskim ratnim brodovima. Bila je to faza u kojoj je dominirala svest partizana mornara, gde je odlučivala hrabrost, dovtljivost i spretnost. Obučavanje i osposobljavanje za naredne zadatke zasnivalo se na principu »drug obučava druga«, gde je stariji borac prenosio svoje znanje mlađem, a ta teorija se brzo proveravala u praksi.

Već u to vreme su organizovana i takmičenja u jedinicama u poznavanju svoje i neprijateljske tehnike.

Prvi ratni kurs u Mornarici NOVJ organizovan je novembra 1943. godine u Vela Luci i to za signaliste, da bi krajem januara 1944. godine na ostrvu Visu bila otvorena škola vezana za potrebe Mornarice i kopnene vojske. Pored ovog održan je kurs za mašince, ložače i diverzante, a 12. februara i kurs za rukovodioce brodova obalske plovidbe.

Od novembra 1943. godine do kraja rata u oko 30 raznih kurseva obučavano je oko 1200 boraca i starešina, što je imponozantan broj s obzirom na intenzivna i ofanzivna borbeno dejstva Mornarice na primorskom pojasu, posebno u završnim operacijama za oslobođenje zemlje.

»... Vi, mornari, podoficiri, oficiri i admirali jugoslovenske mornarice, vi imate pred sobom ogroman zadatak — da vaspitavate nove kadrove, koji će biti sposobni da rukuju savremenom tehnikom kojom ćemo snabdijevati našu Mornaricu...«

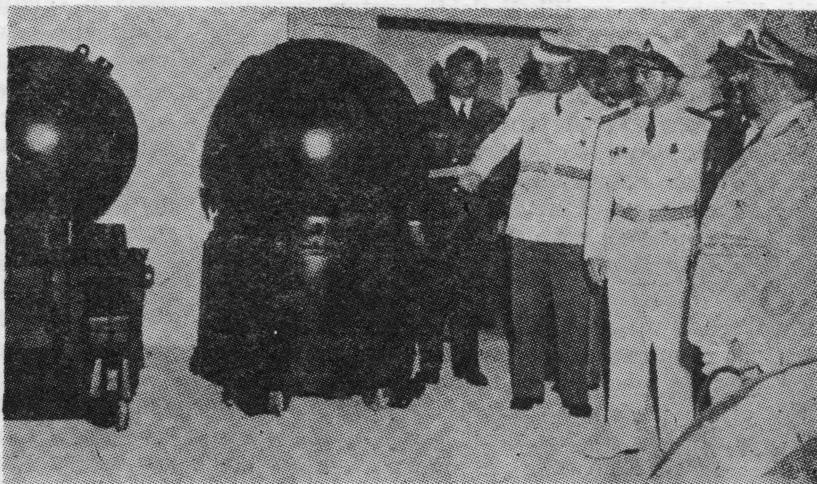
Ovim rečima, izrečenim mornarima i starešinama u Splitu 27. jula 1946. godine, drug Tito je usmerio naše posleratno školstvo, koje je bilo prioritetan zadatak, jer su bila potrebna nova znanja s obzirom da je predstojao razvoj savremene mornarice. Cilj je bio jasan — trebalo je Ratnoj mornarici dati starešine snažnog morala, idejno-politički i vojnostručno osposobljene za preuzimanje nove borbene tehnike, ali i odgovorne za budući razvoj branioca naših pomorskih granica.

Iako je rat bio završen, opasnost po slobodu naše zemlje nije prestala. Bilo je to vreme ideoloških, političkih i ekonomskih pritisaka, demonstracija i pretnji vojnom silom, a istovremeno je trebalo obnoviti ratom prerusenu zemlju. Olakšavajuća okolnost bila je činjenica da smo raspolagali veoma brojnim mladim, svesnim i iskusnim kadrovima koji su svojom hrabrošću i veštinom doprineli oslobođenju zemlje.

Paralelno s kursovima, u Dubrovniku 1946. godine je počelo školovanje 1. klase Vojnopomorske akademije, koja se sastojala od starešina

¹ Naredbom saveznog sekretara za narodnu obranu taj dan je 1984. godine proglašen kao Dan Centra visokih vojnih škola Ratne mornarice »Maršal Tito«.

Josip Broz Tito u obilasku kabineta u Vojnopomorskoj akademiji u Divuljama 1951. godine

NOVJ i omladinaca iz svih krajeva zemlje. 1947. godine formirana je Vojnopomorska tehnička akademija i Mornarička oficirska škola, premeštena je Vojnopomorska akademija u Divulje; tako je izvršeno grupisanje škola, učilišta i akademija i omogućeno koncentrisanje i konstituisanje Vojnopomorskog školskog centra JRM.

1948., u sastavu Vojnopomorskog školskog centra, otpočela je sa radom Mornarička škola rezervnih oficira, 1949. Viša vojnopomorska akademija, 1950. je formirana Pomorska strojarska škola i tako redom do današnjeg jedinstvenog Centra visokih vojnih škola Ratne mornarice »Maršal Tito«.

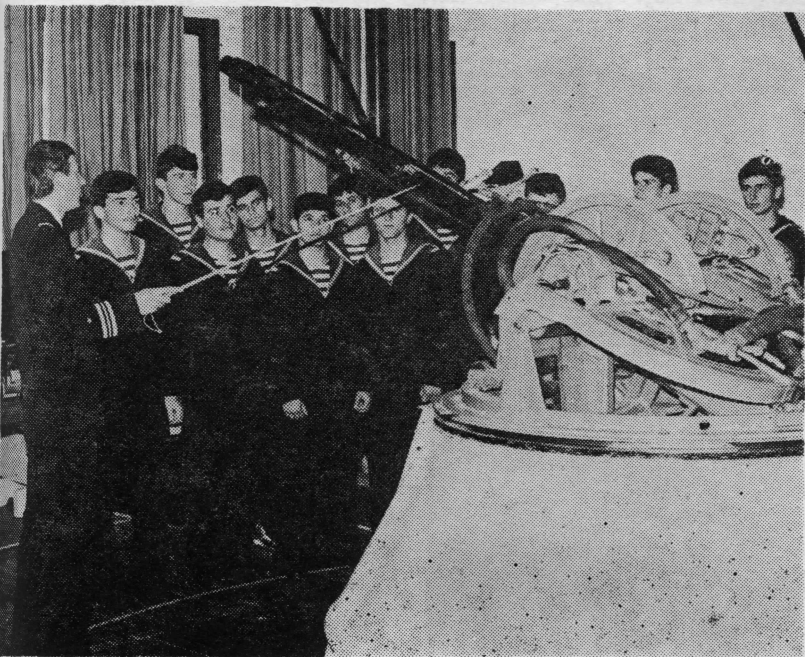
Današnji Centar visokih vojnih škola Ratne mornarice, koji nosi ime svog Vrhovnog komandanta, sagrađen je 1972. godine. U njemu je objelodanjeno celokupno mornaričko školstvo. Pored redovnog školovanja u Mornaričkoj srednjoj školi, Mornaričkoj školi rezervnih oficira, Mornaričkoj vojnoj akademiji i Komandno-štabnoj školi taktike i operatike Ratne mornarice

organizovano je i vanredno školovanje, uz brojne kurseve i specijalizacije.

U dobro opremljenim kabinetima, na poligonima i taktičnoj vežbaonici i na brodovima Ratne mornarice odvija se obrazovni proces koji je zasnovan na savremenim dostignućima nauke, na ideologiji i politici SKJ, na tekovinama i iskustvima narodnooslobodilačkog rata, socijalističkog opredelenja društva i nesvrstanoj politici zemlje.

Jedinstvena nastavno-naučna ustanova

Tehničko-tehnološki razvoj i dostignuća u razvoju naše Ratne mornarice, kao i zahtevi savremenog rukovođenja i komandovanja jedinicama na moru u složenim ratnim uslovima usloveli su da se, polazeći od tih saznanja i opredelenja za koncepciju opštenarodne obrane i društvene samozaštite, u školovanju kadrova sve više ide na kvalitet našeg starešine. Za takvo opredelenje neophodna je dobra materijalna baza i najkvalitetniji nastavnički kadar, što se moglo ostvariti samo integracijom svih raspoloživih kapaciteta —

Suvremeno opremljeni kabineti su osnovni preduvjet za obuku ovlađavanja najsloženijim brodskim naoružanjem

objedinjavanjem ranijih školskih centara u neposrednoj blizini flotnih jedinica. Time su stvoreni svi uslovi za povezivanje teorije i prakse u osposobljavanju budućih starešina Ratne mornarice. Istovremeno su stvoreni uslovi da se i posade ratnih brodova obučavaju u kabinetima i vežbaonicama, čime se racionalno troše materijalna sredstva planirana za obuku, a sama obuka se podiže na veći nivo što bitno utiče na visok stepen borbene gotovosti naših plovih jedinica.

U neposrednoj blizini današnjeg školskog centra su Hidrografski institut Ratne mornarice, Institut za pomorsku medicinu i Mornarički zavod, pa je omogućena neposredna saradnja među ovim ustanovama Ratne mornarice, posebno u zajedničkom angažovanju raspoloživog kadra u nastavnom procesu i naučnoistraživačkom radu.

Materijalna baza je koncipirana na osnovu nekoliko suštinskih zahteva, pridržavajući se načela racionalizacije. Kabineti, laboratorije, poligoni, vežbališta, trenažeri, vežbaonice, plovna sredstva i brodovi jedinstvena su celina i koriste ih sve škole i akademije. U centru su objedinjene škole različitih nivoa, što dovodi do maksimalne racionalizacije nastavnčkog kadra, što uzrokuje dostizanje celovitosti ljudskih znanja i eliminaciju parcijalizacije nastavnog rada.

Zajedničko školovanje pomorskog i mornaričkotehničkog kadra utiče na izgrađivanje i razvijanje jedinstvenih pogleda o svim doktrinarnim pitanjima razvoja i upotrebe Ratne mornarice, što je bitno za realizaciju koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Nastavni planovi i programi su podešeni za inovacije, jer to zahteva dinamičan razvoj nauke, tehnike i tehnologije. Zajedničko i integrisano školstvo u jednom centru stvara osnovne pretpostavke za naučno zasnivanje vaspitno-obrazovnog rada, pri tome se, polazeći od činjenice da postoji složen odnos između uverenja i postupka, u vojnim školama nastoje stvoriti uslovi koji će istovremeno izgraditi navike učenja i pona-

šanja u skladu s opštim društvenim i posebnim armijskim normama. To zahteva usklađen odnos nastavnog i vannastavnog vremena.

U nastavno-obrazovnom procesu poseban značaj pridaje se sistematskoj kontroli kao preduslovu školovanja, a njen cilj mora biti dvostruki — nenametljiva kontrola radi sticanja uvida u nivo savladanosti planova i programa i pružanje pomoći.

Fizičkom vaspitanju se pridaje poseban značaj, jer je skladan razvoj fizičke snage, unapređenje zdravstvene kulture i discipline duha i tela koji pred sebe postavlja savremena armija.

U Mornaričkoj srednjoj školi školuje se kadar mlađih oficira Ratne mornarice svih smerova i specijalnosti. Školovanje traje četiri godine, a nastavni plan i program za prvu i drugu godinu je zajednički za sve smerove, u trećoj se odvija po smerovima, a u četvrtoj je specijalističko usmeravanje. Imajući u vidu buduću pozivno-radno mesto i dužnost koju će na brodovima obavljati, najveća pažnja poklanja se motivisanju ovih mladih ljudi za brod, more i pomorsku poziv uopšte.

Mornarička vojna akademija je visoka nastavno-naučna ustanova čiji je osnovni zadatak školovanje oficira za Ratnu mornaricu. U četverogodišnjem školovanju pomorskih oficira i petogodišnjem školovanju mornaričkotehničkih oficira stiču se temeljna teorijska i praktična znanja za uspešno obavljanje prvih oficirskih dužnosti na ratnom brodu i dalje školovanje, samobrazovanje i usavršavanje.

Polazeći od zajedničkih ciljeva i zadataka u njoj se školuju buduću oficiri Ratne mornarice koji će biti čvrsto i trajno opredeljeni za samoupravni socijalistički razvoj naroda i narodnosti Jugoslavije, međunarodnu suradnju i borbu za mir na principima nesvrstane politike i vizije druga Tita. Cilj vojnostručnog osposobljavanja je izgrađivanje kadrova koji će u uslovima savremenog rata ostvariti prevlast nad neprijateljem i izvojevati pobjedu.

Taktička vježbaonica

Komandno-štabna škola taktike i operatike Ratne mornarice je najviša nastavno-naučna ustanova Ratne mornarice u kojoj se školuju oficiri za najodgovornije dužnosti, najvažniji zadaci školovanja su: rukovođenje i komandovanje izgradnjom i održavanjem borbene gotovosti komandi, jedinica i ustanova Ratne mornarice i mornaričkih jedinica teritorijalne odbrane, te komandovanje združenim jedinicama pomorskih snaga i mornaričkih jedinica teritorijalne odbrane u boju i operacijama na moru u sadejstvu sa snagama kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane i teritorijalne odbrane u svim uslovima vođenja oružane borbe.

Centar visokih vojnih škola Ratne mornarice je otvoren za saradnju sa svim školskim institucijama u zemlji. Brojne posete svih struktura društva su česte, a najobimnija interfakultetska saradnja odvija se sa fakultetima i višim pomorskim školama: Fakultetom elektronike, strojarstva i brodogradnje i Višom pomorskom školom u Splitu, Tehničkim i Fakultetom pomorskog saobraćaja u Rijeci, Fakultetom za pomorski saobraćaj u Kotoru, Višom pomorskom školom u Piranu, srednjim pomorskim školama u Kotoru, Baru, Bakru i Splitu.

Poseban oblik otvorenosti Centra je vrlo intenzivna saradnja s ratnim mornaricama prijateljskih i nesvrstanih zemalja.

Naučnoistraživački rad

«... Vojna nauka i publicistika imaju vrlo odgovoran zadatak. Vojna nauka mora da surađuje i da se oslanja na ostale nauke, ali i da samostalno izučava i predviđa razvoj, da krči put praksi, da je usko povezana sa praksom. Naša vojna publicistika mora da doprinosi teoriji i praksi izgradnje sistema opštenarodne odbrane, posebno oružanih snaga, da podstiče stvaralaštvo, da naša i strana dostignuća učini dostupnim ne samo oružanim snagama već i društvu u celini, da pomogne iznalaženju najboljih rešenja...»

(Iz intervjuva druga Tita povodom 25-godišnjice »Vojnog dela«)

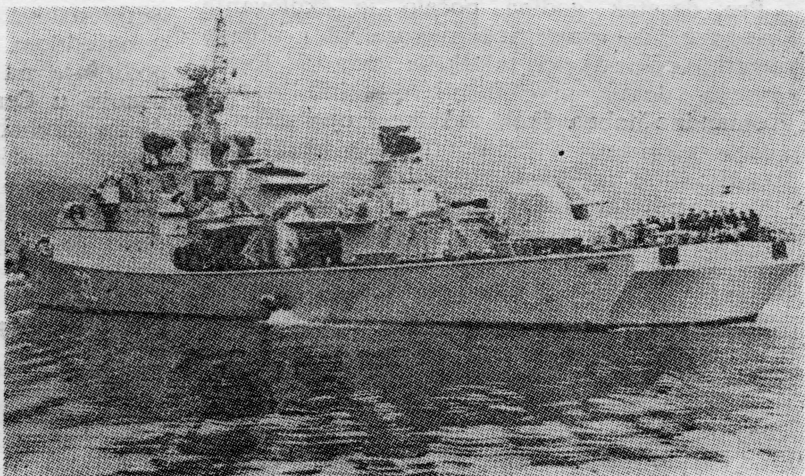
Brz razvoj nauke, tehnike i tehnologije poslednjih decenija znatno je uticao i na razvoj Ratne mornarice, pa se posebna pažnja poklanja naučnoistraživačkom radu oslanjajući se na vlastite snage i mogućnosti. Nauka sve više daje svoj doprinos povećanju borbene gotovosti savremenih armija, pa nema ni jedne vojne delatnosti u kojoj se ne primenjuju dostignuća nauke. Prateći svetska kretanja, osnovni zadatak naučnoistraživačkog rada u našoj Ratnoj mornarici je istraživanje i jačanje odbrambenih mogućnosti društva na jadranskom pomorskom vojištu i unutrašnjim plovnim putevima.

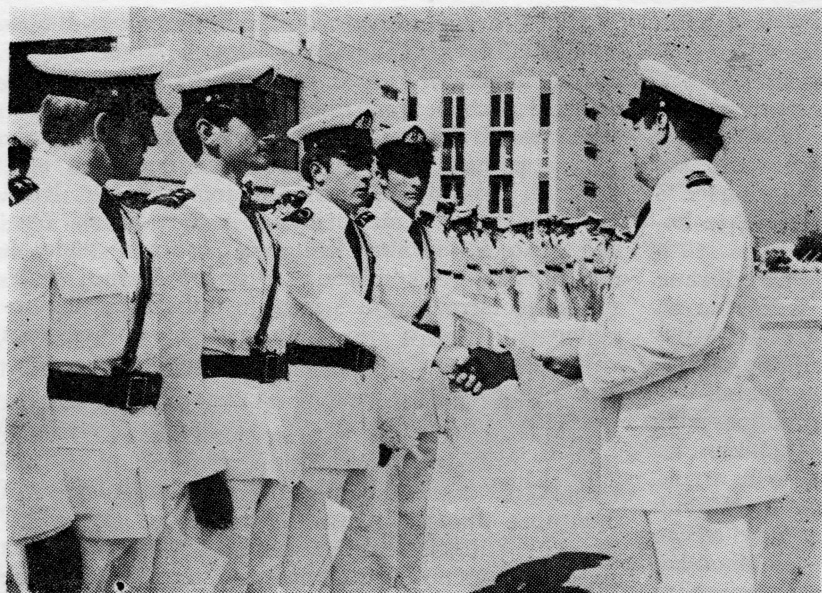
Centar visokih vojnih škola Ratne mornarice »Maršal Tito« je nosilac naučnoistraživačkog rada u oblasti ratne veštine, koji obuhvata sistematsku, organizovanu i plansku usmeravanu delatnost uprava, instituta, ustanova, škola, komandi, jedinica, radnih grupa i pojedinaca na razvoju naučno argumentovane teorije i prakse pripremanja, vođenja i obezbeđenja oružane borbe u skladu sa doktrinom i koncepcijom opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Oružana borba na jadranskom pomorskom vojištu i unutrašnjim plovnim putevima ima niz specifičnosti koje diktiraju uslovi dejstva u ambijentu mora (reke) — na površini i ispod površine vode, na kopna i u vazduhu, pa je neophodan intervidovski pristup u njenom pripremanju i vođenju, pri čemu je neophodno uzimati u obzir sve aspekte oružane borbe (sociološki, ekonomski, organizacijski, istorijski, geografski, mareografski i drugi). Saglasno mestu i drugu).

Saglasno mestu i ulozi ratne veštine u sistemu vojnih nauka i naučnih disciplina u oružanoj borbi, kao svom predmetu, od naučnoistraživačkog rada u ovoj oblasti očekuje se: da ratnoj veštini obezbedi vodeću ulogu među naukama i naučnim disciplinama koje, svaka sa svog aspekta, izučavaju oružanu borbu; da rezultatima fundira, motiviše, usmerava, podstiče i tako prethodi naučnoistraživačkom radu o oblasti tehničkih nauka; da njegov nosilac ima ulogu organizatora i koordinatora između oblasti, nauka i naučnih disciplina.

Suvremena borbena tehnika i izgradnja visokog stepena borbene gotovosti zahtijevaju visokostručno obrazovanje stariješina u Ratnoj mornarici

Najznačajniji trenutak nakon završetka vojno-pomorskog kadra-proizvođenje u čin

Za nama je period u kome smo koncepcijom i doktrinom opštenarodne odbrane i društvene samozaštite prihvatili sistem odbrane u kome se angažuju svi raspoloživi ljudski i materijalni resursi zemlje usklađeni sa prednostima koje nam pruža oslonac na vlastitu teritoriju i usklađivanje odbrane sa potrebama i mogućnostima. Pri tom smo postali svesni da bez naučnog pristupa nema napretka ni u teoriji ni u praksi vođenja oružane borbe u vreme tehničko-tehnološke revolucije, koja daje široke mogućnosti razvoja naoružanja i vojne opreme. Da bi se uspešno suprotstavili, kao mala i nesvrstana zemlja, tehnički superiornijem agresoru, naša ratna veština mora biti superiornija od ratne veštine svakog agresora, a naš starešina i vojnik obučeniiji za vođenje oružane borbe u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata od starešine i vojnika bilo koje strane armije. Nauka je sve više sastavni deo našeg mišljenja, opredelenja i ponašanja, i to je ono što je najpozitivnije u strukturi naše naučne misli i svesti i što nam nameće obavezu da o nauci i naučnoistraživačkom radu u oblasti ratne veštine istraživanja treba planirati, organizovati i sprovesti tako da ona odgovaraju većim zahtevima.

Pre desetak godina počelo je školovanje kadra za naučnoistraživački rad u JNA u oblasti strategije, operatike i taktike i tada je Ratna mornarica dobila prve magistre vojnih nauka, a Komandno-štabna škola taktike i operatike je preuzela planiranje i realizaciju dela studijskog i istraživačkog programa posle diplomskog studija. Najsnažniji podsticaj daljem razvoju naučnoistraživačkog rada u oblasti ratne veštine dali su: promocija maršala Tita u prvog doktora vojnih nauka, dodeljivanje imena Centru visokih vojnih škola »Maršal Tito« i dodela Nagrade AVNOJ-a ovom centru.

Budući da je Centar visokih vojnih škola Ratne mornarice istovremeno i naučna i obrazovna ustanova, neophodno je prihvatiti činjenicu da su to međuzavisne komponente. Visoko-

školska nastava neposredno zavisi od razvijenosti naučnoistraživačkog rada, a rezultati tog rada su osnovni pokazatelji nivoa nastavnog procesa u visokim vojnim školama.

Danas kadrovska struktura Centra omogućuje organizovan rad u više naučnih oblasti, a u funkciji ratne veštine, pa je organizovan naučnoistraživački rad u oblasti ratne veštine, društveno-političkih nauka, vojnog obrazovanja i vaspitanja i vojnotehničkih nauka. Svaka od ovih oblasti osim vlastitog kadra, ima svoj predmet rada, specifične interese koji proizlaze iz planskih i vanplanskih zadataka, potrebe za istraživanjem nastavnog procesa, organizovanog rada na usavršavanju i uzdizanju kadra, predstavljanje ustanove i Ratne mornarice na javnim naučnim, naučno-stručnim ili stručnim skupovima, organizovanje saradnje između oblasti unutar Centra i Ratne mornarice.

Nastavnim i naučnim radom u Centru se bavi oko 20 doktora nauka i 50 magistara u stalnom ili honorarnom radnom odnosu. S obzirom na veliku pažnju koja se poklanja osposobljavanju naučnog kadra, svakim danom ove brojke se povećavaju.

Zahvaljujući dosadašnjim rezultatima u stvaranju uslova za uspešan naučnoistraživački rad, u narednom periodu može se očekivati njegovo podizanje na viši nivo, okupljajući oko solidne osnove u Centru sve raspoložive potencijale jedinica, komandi i ustanova, povezujući teoriju sa praksom, pridržavajući se Titovog stava da je svaka teorija, ma koliko proverena, tek manje ili više pouzdano rukovodstvo za akciju, a da je pravi kriterij pouzdanosti svake teorije njena primenljivost.

LITERATURA:

- Centar visokih vojnih škola Ratne mornarice »Maršal Tito« (monografija), Split, 1985.
- Naučnoistraživački rad u oblasti ratne veštine u Ratnoj mornarici, Mornarički glasnik broj 5/1986.